

<b>ЛЕСОТЕХНИЧЕСКИ УНИВЕРСИТЕТ</b> София п.ког. 1797 тел.: 91-907 факс: 62 28 30
<b>Регистрационен индекс и дата</b> 604-5833/5.09.19г.

## РЕЦЕНЗИЯ

върху материалите за участие в конкурс за заемане на академична длъжност „професор“, област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, ПН 3.9. Туризъм, научна специалност „Икономика и управление“, по дисциплината „Здравен, балнео и СПА туризъм“, обявен от Лесотехнически университет в ДВ бр. бр. 37 /7.5.2019 г., код на процедурата АВМ – Р – 0419 – 04.

### Кандидати за участие в конкурса са:

1. Доц. д-р Красимира Светославова Станева;

**Рецензент:** д-р Николина Руенова Попова-Димитрова, професор по ПН 3.9. Туризъм от МВБУ-Ботевград

### **1. Кратки биографични данни за кандидата/ите**

Доц. д-р Красимира С. Станева е родена на 09.09.1964 г.. Висшето си образование завършва през 1988 г. в СУ „Св. К. Охридски“ – ГГФ, с квалификация „магистър“ по Геология и геохимия. През 1992 г. ѝ е присъдена ОНС „доктор“ по Геология, през 2011 г. придобива ОНС „магистър“ по Медицинска рехабилитация и ерготерапия в СУ „Св. К. Охридски“ – Медицински факултет, през 2003 г. получава академичното звание „доцент“ по геология в Аграрния университет –гр. Пловдив, през 2008 става „доцент“ по Геопатология и геомедицина в СУ „Св. К. Охридски“, а през 2014 г. получава научното звание „доцент“ по Туризъм в ЛТУ.

Професионалната кариера на доц. д-р Красимира С. Станева започва като научен ътрудник II ст. в Института по ботаника – БАН от 1992 – 1997 г., след което се посвещава на преподавателска дейност – последователно в ЛТУ- София, като гл. асистент и доцент, в АУ – Пловдив, СУ „Св. К. Охридски“ и ЛТУ – София. Доц. д-р Красимира С. Станева е преминала през многобройни, тясно свързани с научната и преподавателската ѝ дейност, специализации в чужбина – университет „Хумболт“ в Германия, МГУ „М. Ломоносов“ – Москва, УкрНИГРИ, Львов, Украйна и др.

Професионалният профил на доц. д-р Красимира С. Станева се допълва и от активното ѝ участие в национални и международни научни форуми, от участието ѝ като експерт на национално равнище, по въпросите на сертифицирането на различните видове СПА – центрове, както и от научно- консултантската дейност към списание National Geographic Bulgaria. Тя развива активна практическа дейност по линия на СПА туризма и балнеолечението като учредител на Българската асоциация по геотерапия и геомедицина и като сертифициран член на Международната асоциация по медицинска геология.

**2. Съответствие на подадените документи и материали на кандидата/ите с изискуемите съгласно Правилника за РАС в ЛТУ;**

Доц. д-р Красимира С. Станева е подала документи за участие в обявения конкурс за “доцент“ по ПН 3.9 Туризм в съответствие с Правилника за РАС в ЛТУ както следва: 1. автобиография по европейски образец; 2. нотариално заверени копия на дипломи за завършено висше образование; 3. нотариално заверени копия на диплома/и за придобита ОНС „доктор“; 4. документ за заемана академична длъжност; 5. медицинско свидетелство; 6. свидетелство за съдимост; 7. удостоверение за стаж по специалността; 8. справка-самооценка за изпълнение на минималните национални изисквания по чл. 2а, ал.2, 3и 4за академичната длъжност „професор“ ; 9. справка за приносите в трудовете, които не повтарят трудовете от последния конкурс за заемане на академична длъжност и от последния защитен дисертационен труд; 10. списък на публикации, цитирания и други научно-приложни резултати; 11. документи и писмени материали, удостоверяващи други професионални и творчески дейности и изяви по смисъла на чл. 67, ал. 2 и 12. информационна карта по образец на български и на английски език.

### **3. Оценка на учебно-преподавателската дейност на кандидата**

Доц. д-р Красимира С. Станева е титуляр на пет (5) дисциплини в ОНС „бакалавър“ и три (3) в ОНС „магистър“ в ЛТУ. Широката тематична рамка на преподаваните дисциплини съответства напълно на широкия обхват и високото ниво на академична квалификация на кандидата. Налице са доказателства за високо качество на преподаване в резултат на многобройни специализации в чужбина, участия в научно-изследователски проекти и практическа опитност в съответните сфери. Общата аудиторна и извън аудиторна натовареност на доц. К. Станева през последните пет години според представената справка варира между 463 и 628 часа в ОНС „бакалавър“ и ОНС „магистър“. Наред с това през 2016/17 и 2017/18 г. кандидатът има 195 часа - приравнени към упражнения, на чужд език. Това обстоятелство е предимство за кандидата, имайки предвид необходимостта от включване на глобална перспектива във висшето образование по Туризм.

### **4. Оценка на научната, научно-приложната и публикационната дейност на кандидата**

За участие в конкурса кандидатът е представил изключително голям брой - 96 публикации, включващи 3 монографии, 69 статии, 15 доклада, 9 учебника и учебни пособия. Рецензентът променя броя на приетите за рецензия научни трудове като ги редуцира чрез изключване на трудовете, имащи еднакви наименования, издадени в една и съща година като втори допълнени издания. На основата на осочения аргумент сс изключват 11 броя публикации са от следните категории: а/ „Монографии“ (№59); б/ “Учебници и пособия“ ( №№ 63, 64 и 68 ) и в/ «Доклади» (№№ 140, 142, 148, 149, 152-154) . С известна условност рецензентът приема научен труд № 61 в категория «Монографии», поради несъответствие на наименованието на втора част на представения труд на заглавието му, нарушавайки по този начин тематичното единство на монографията. Рецензентът приспада и 31 броя статии в областите на палеонтологията и медицината, поради обстоятелството, че те не са пряко свързани с въпроси на туристическото развитие и са извън професионалната сфера на рецензента (71 – 82; 87-91; 93; 95-98; 102; 105; 107; 110 – 113; 117). Следва обаче специално да подчертаем, че тези трудове са част от научния фундамент, позволяващ на кандидата

туристическа интерпретация в пионерни и оригинални изследвания. Това важно обстоятелство е взето предвид от рецензента при оформяне на окончателната оценка на научната продукция. Общият брой на публикациите след редуцирането става 52 - внушителна научна продукция, свидетелстваща за голяма публикационна продуктивност. В този брой не влизат проучвателните проекти на кандидата. Структурата на публикациите придобива следния вид (табл. 1)

**Структура на рецензираните научни трудове на доц. д-р К. Станева**

Таблица 1

№	Вид на публикациите	Брой	Номерация в списъка на публикациите	Отн. дял в %
1	Монографии	2	60, 61	3,8
3	Статии	37	71-139	71.1
4	Доклади	7	140-154	13.6
5	Учебници и учебни помагала	6	62,65-67, 69,70	11,5
	<b>Общо</b>	<b>52</b>		<b>100,0</b>

**Приетите за рецензиране публикации по вид, авторско участие и отпечатване на български и чужд език са както следва:**

- 2 монографии, една от които е съставна част от колективно издание;
- 37 статии, от които 21 – самостоятелни, 17 - на английски език;
- 7 доклада, от които 4 са на английски език;
- 6 учебника, 4 от които са разработени самостоятелно

Представената публикационна продукция е значителна по обем, разнообразна по тематика и в значителна част оригинална от изследователска гледна точка.

В общия обем на публикации, доминиращ е дялът на статиите – 71 %. На следващо място са докладите - 7 броя и учебниците – 6 броя. Едно от предимствата на кандидата, свидетелстващо за насочване на усилията за постигане на качество на обучението, е обезпечаване на четените от кандидата лекционните курсове с учебници.

Приетите за оценка публикации са рецензирани от хабилитирани преподаватели от различни ВУЗ в България. В по-голямата си част тези публикации са отпечатани в престижни академични издателства в страната и в чужбина. Не малка част от тях са достъпни чрез Интернет.

Като критична бележка и препоръка към бъдещата научно-изследователска дейност ще посочим необходимостта от разработване на трудове в категорията „Студии“ – задълбочени изследвания по даден проблем.

За публикациите в съавторство са представени разделителни протоколи.

Справката за съответствие на научната продукция с минималните национални изисквания по чл. 26 от ЗРАСРБ и чл. 2а, ал. 1 от ПРАС в ЛТУ на кандидата доц. д-р Красимира Светославова Станева за участие в конкурс за заемане на академична длъжност "професор" показва, че тя събира изискуемите точки, съответстващи на академичната длъжност по обявения конкурс.

## **Оригинални заглавия – пионерни трудове**

Представената за рецензиране научна продукция се отличава с тематична оригиналност, изразяваща се в ориентиране на изследователския поглед към слабо изследвани аспекти на териториалната туристическа система, описвана с широк кръг от аспекти – не само икономически, социални, екологични, но и гео-инженерни, архитектурни, биологични, ландшафтни и др. В изследователския фокус на част от представените за рецензиране трудове попадат именно такива аспекти. Ще посочим разкриване на взаимовръзките между геологията и туризма чрез анализ и оценка на геоложките и по-конкретно палеонтологическите ресурси с цел използването им за развитие на нови видове туристически дестинации - палеонтологически туристически дестинации, дестинации за езотеричен туризъм, геомедицински туристически дестинации и др. (133, 135, 137). Подобен тип изследвания имат не само чисто научно значение, но те пряко обслужват туристическата практика, разкривайки пътища за постигане на по-висока конкурентоспособност чрез иновативни туристически продукти. Към пионерните трудове, от гледна точка на тематичен изследователски фокус и обекти на проучване, се отнасят и тези, в които се прилага иновативен подход за електромагнитен скрининг и оценка на геопатогенния стрес в обектите за рекреация, включително трудовете, изследващи разностранното влияние на природните фактори на средата върху условията за рекреация чрез използване на геомедицински индикатори ( 92, 101, 114 и др. ).

### **4.1. Участие в научни, научно-приложни и образователни проекти**

Активно е участието на доц. К. Станева в международни и национални научни и образователни проекти, съответно 8 и 12 броя. Това обстоятелство позволява кандидатът да прилага конструктивен подход към обучението, благодарение на участието му в изследване на изучаваните явления. Проектите, в които е участвал и продължава да участва като експерт или ръководител доц. д-р К. Станева могат условно да се подразделят на проекти, свързани с качеството на висшето образование в ПН 3.9 Туризъм и проекти, тематично припокриващи се с основните научни търсения на кандидата, например, Проект Б/28 „Оценка на потенциала за развитие на представителни СПА и балнео туристически дестинации в Р. България“. Високата степен на активност на кандидата във връзка с проектната дейност категорично е допринесъл за оформяне на високо професионален профил на преподавател и учен изследовател.

### **4.2. Характеристика на публикуваните научни резултати**

Основното предимство на научната продукция на доц. д-р Красимира Станева е последователността в научните изследвания, с традиционно поддържан изследователски фокус върху терапията и общото възстановяване на човешкия организъм, с ясна насоченост към въпроси на организацията и управлението на балнеологичния, СПА и Уелнес туризма с цел създаването на ефективен подотрасъл на туризма в България.

Кандидатът посочва шест основни направления в своята Справка за приносния характер на трудовете си, които обхващат цялостната представена продукция. В съответствие с приетите от рецензента 52 публикации те могат да бъдат систематизирани

тематично в следните 4 направления:

**1. Ресурсно-оценъчно (обединява посочените от кандидата две направления -оценката на природните ресурси за балнеология и СПА туризъм и проучване и оценка на палеонтологическите ресурси за туризъм в България).** Това направление отразява трайния изследователски интерес на кандидата в областта на рекреационно-туристическата оценка на природните и антропогенни фактори за развитие на различни видове туризъм, на първо място – балнеолечебен, СПА и уелнес. Тук попадат трудове(100, 101, 103, 104,109, 115, 116, 119, 120, 131, 132, 134, 137,141, 143, 145).

**2. Геомедицина и геотерапия в системата на здравния туризъм.** Включените в това направление трудове разглеждат слабо изследвани въпроси в областта на здравния туризъм . Авторът разглежда ролята на геомедицината и геотерапията в сферата на здравния туризъм. Изследователско внимание се обръща и на оценка на риска като част от геомедицинската оценка на дадено туристическо място. В редица от тях присъства оценъчният подход (60, 61, 94, 114, 121, 131, 136,137, 139), който им придава практико-прилежна стойност. Това тематично направление съдържа значителна част от оригиналните изследвания, както по отношение на теми, така и по отношение на методически подходи.

**3. Териториалните аспекти за управление на здравния туризъм .** В това направление попада една от самостоятелните монографии на кандидата, съдържаща интегрална оценка на биоклиматичния ресурс в община Троян с оглед развитие и управление на специализиран тип рекреационен туризъм в горски условия, а така също и една статия и два доклада. ( 60, 129, 139, 144, 146). Трудовете стъпват на използване на системен подход, вътрешно присъщ на естеството на териториалната туристическа система. Сред широко използваните методи на проучване се откроява оценъчният и по-конкретно биомедицинската оценка на природните фактори за развитие на туризма.

**4. Качество на живот и обществено здраве.** Направлението е представено от значителен брой научни трудове (61, 65, 67, 68, 92, 93, 99, 100, 101, 103, 106, 109, 116, 118, 120,123, 128, 129, 132, 137, 147, 151). Обоснована е необходимостта от сертифициране на здравно туристическите услуги в страната. В трудовете от това направление са оценени възможните рискове за клиентите на здравни туристически услуги , свързани например, с липса на професионална компетентност у практикуващите. Проучен и оценен е европейският опит в стандартизирането на туристическите услуги в СПА и уелнес сектора, с оценка на възможностите за въвеждане на тези стандарти в България. Резултатите от тези проучвания са пряко имплементирани в туристическата практика в България чрез авторовото участие в изработването на Наредбата за условията и реда за сертифициране на балнеолечебни, СПА, уелнес и таласотерапевтични центрове (2016).

#### **4.3. Отражение на научната дейност на кандидата в литературата (цитируемост)**

От справката за цитирания на кандидата е видно, че общият брой на цитиранията е 67, а броят на цитирани научни трудове е 29, т.е. повече от половината от приетата за рецензиране продукция. Над 13 са цитиранията на кандидата от чуждестранни автори, чиито издания са публикувани в престижни списания Намираме този брой цитирания за много добро ниво на отражение на изследователската дейност в българската и чуждестранната научната литература

Посочените критични бележки по никакъв начин не намаляват значимостта на изтъкнатите научни и приложни приноси на кандидата. Изследваните от доц. д-р К. Станева проблеми са особено актуални и се отличават с ясно формулирана цел и полезни за науката и практиката изводи и препоръки.

## 7. Лични впечатления

Познавам кандидата от времето на първата му хабилитация в ПН 3.9 Туризм през 2014 г. в качеството си на рецензент. Оттогава следя научно.-изследователската дейност, както и изявите му на редица професионални форуми, на които е демонстрирал по категоричен начин висок професионализъм и академичен подход към дискутираните въпроси от областта на туризма. Наблюдавала съм и уменията да ангажира и включва студенти в туристически събития, обвързвайки умело участието им с учебните ангажименти.

## 8. Заключение

От направената проверка по представените материали за конкурса **нарушения в процедурата не са констатирани.**

Въз основа на запознаването с документите по конкурса и оценката на представените публикации могат да бъдат направени следните изводи:

1. В конкурса той е **единствен кандидат**;
2. Придобил е образователната и научна степен **“доктор”** в ПН 3.9 „Туризм“;
3. Заема академичната длъжност **“доцент”** във висшето училище, обявило конкурса;
4. Осигурена му е необходимата **аудиторна и извън аудиторна заетост**;
5. Има публикувани **учебници** по преподаваните от него основни дисциплини;
6. Чете **лекции** по пет учебни дисциплини в ОКС “бакалавър” и три учебни дисциплини в ОКС “магистър”, пряко и косвено свързани с конкурса;
7. **Представена е и приета за оценка** достатъчна по обем, несвързана с първата хабилитация, научна продукция;
8. Има пет публикации в **чужбина**;
9. Документирани са **67 цитирания** на кандидата от други автори, 13 от които – от чуждестранни автори;
10. В своята съвкупност представените за рецензиране публикации от кандидата съдържат **научно-приложни приноси**, доразвиващи теоретичното знание в областта на здравния, балнео и СПА туризъм.

Въз основа на оценката ми за преподавателската, научно-изследователската и публикационната дейност **ПРЕДЛАГАМ** кандидатът **ДОЦ. Д-Р КРАСИМИРА СВЕТОСЛАНОВА СТАНЕВА** да заеме академичната длъжност **“професор”** по дисциплината „Здравен, балнео и СПА туризъм“ от ПН 3.9. Туризм

Подпис на рецензента:

Рецензията е предадена на: 5.9.2019 г.